EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 3.10.2008
COM(2008) 638 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Barselonas mērķu īstenošana attiecībā uz pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes pakalpojumiem

{SEC(2008)2597}

1. IEVADS

Barselonas Eiropadomē 2002. gada martā secināts, ka *"dalībvalstīm būtu jānovērš šķēršļi sieviešu līdzdalībai darba tirgū un, ņemot vērā prasību pēc bērnu aprūpes pakalpojumiem saskaņā ar valsts modeļiem bērnu aprūpes nodrošināšanā, jācenšas līdz 2010. gadam nodrošināt aprūpes iespējas vismaz 90 % bērnu no trīs gadu vecuma līdz obligātajam skolas vecumam un vismaz 33 % bērnu vecumā līdz trīs gadiem"*[1]. Šie Barselonas mērķi ir neatņemama sastāvdaļa Eiropas stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai, un to mērķis ir paaugstināt jauno vecāku un jo īpaši jauno māmiņu nodarbinātības līmeni, tādējādi veicinot lielāku dzimumu līdztiesību.

Bērnu agrīnās aprūpes pakalpojumu attīstība ļauj vecākiem brīvi organizēt savu dzīves ritmu un tādējādi labāk saskaņot darba un ģimenes dzīvi. Tas jo īpaši ietekmē sievietes, kurām saskaņošanas iespēju trūkuma dēļ biežāk nekā vīriešiem nākas atstāt darba tirgu vai izmantot tādu darba kārtību, kas tām neļauj pilnībā izmantot visus savus talantus. Tādējādi laikā, kad Eiropa saskaras ar ekonomiskām un demogrāfiskām problēmām, Eiropas ekonomikai tiek atņemts šo sieviešu ražīguma potenciāls.

Šajā ziņojumā raksturota situācija Barselonas mērķu īstenošanā dalībvalstīs un konstatēti šķēršļi un problēmas pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes pakalpojumu attīstībā. Ziņojums ir viens no pasākumiem, kas paredzēti "Ceļvedī sieviešu un vīriešu līdztiesībā (2006–2010)"[2], un tas ir pamatā pārdomām un iniciatīvām, ko Komisija ierosina nolūkā veicināt labāku darba un privātās dzīves saskaņošanu[3].

2. BĒRNU APRŪPES NODROŠINĀŠANA – SASKAŅOŠANAS POLITIKAS NOZĪMĪGS ELEMENTS

Vairākkārt apstiprinātas politiskās saistības

Jau 1992. gadā Padome pieņēma ieteikumu[4], kurā ir uzsvērta nepieciešamība izveidot pieņemamus, pieejamus un kvalitatīvus bērnu aprūpes pakalpojumus, turklāt veicinot šo pakalpojumu elastību un daudzveidību, lai tie atbilstu vecāku un viņu bērnu vajadzībām un vēlmēm. 2002. gadā Barselonā izvirzītie mērķi galvenokārt ir nodrošināt vecākiem un jo īpaši sievietēm vieglāku piekļuvi darba tirgum un palikšanu šajā tirgū, tādējādi atbalstot dzimumu līdztiesību. Eiropadome atkārtoti apstiprināja šīs saistības, 2006. gada martā pieņemot "Eiropas Dzimumu līdztiesības paktu"[5].

Ceļvedī sieviešu un vīriešu līdztiesībā 2006-2010[6] Komisija ir apņēmusies atbalstīt ar bērnu aprūpes nodrošināšanu saistīto Barselonas mērķu īstenošanu. Turklāt tā

---

1 Prezidentūras secinājumi, Barselonas Eiropadome, 2002. gada 15. un 16. marts, dokuments SN 100/1/02 REV 1.
2 COM(2006)92.
3 COM(2008)XXX.
4 92/241/EEK.
5 Prezidentūras secinājumi, 7775/1/06/ REV 1.
6 COM(2006)92.

atzinīgi vērtē Eiropas ģimeņu alianses izveidi[7], kuras mērķis ir nodrošināt dalībvalstu pieredzes apmaiņu Eiropas ģimenes politikas jomā, kuru tā atbalsta, izmantojot dažādus līdzekļus[8]. Arī no struktūrfondiem ir saņemts līdzfinansējums pasākumiem, kuri atvieglo darba un privātās dzīves saskaņošanu, proti, ir atbalstīta bērnu aprūpes iestāžu celtniecība, personāla apmācība un nodrošināti bērnu aprūpes pakalpojumi vecākiem, kuri meklē darbu. Tiek lēsts, ka laikā no 2007. līdz 2013. gadam no struktūrfondiem un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai tiks piešķirts pusmiljards euro, no kura varēs finansēt bērnu aprūpes infrastruktūras, savukārt 2,4 miljardus euro varēs piešķirt pasākumu finansēšanai ar mērķi atvieglot sieviešu piekļuvi nodarbinātībai un atbalstīt darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, tostarp nodrošināt piekļuvi bērnu aprūpes pakalpojumiem.

Aktīvs atbalsts no Eiropas sociālo partneru puses

Eiropas sociālie partneri aktīvi līdzdarbojās šā ziņojumā izstrādē un apzinās, ka viņi būtiski papildina sociālo politiku šajā jomā. Sociālie partneri uzsver, cik nozīmīgi, viņuprāt, ir nodrošināt pieejamus un kvalitatīvus bērnu aprūpes pakalpojumus par pieņemamu cenu, jo šis jautājums ir prioritārs rīcības plānā par dzimumu līdztiesību, ko sociālie partneri īsteno kopš 2005. gada. Tādēļ viņi ir izstrādājuši praktiskus instrumentus un uzsākuši inovatīvas iniciatīvas, lai atbalstītu bērnu aprūpes pakalpojumu attīstību gan pieejamības ziņā (piemēram, uzņēmumu bērnudārzi), gan izmaksu ziņā (piemēram, finansiāli pabalsti vecākiem). Sociālie partneri aktīvi piedalās saskaņošanas politikas lēmumu pieņemšanas un likumdošanas procesā, kā arī struktūrfondu īstenošanā. Visbeidzot, tie ir paziņojuši par savu nodomu veicināt apmaiņu ar labu praksi un inovatīvu pieredzi, kā arī nodomu izmantot valsts mērogā pieejamās struktūrfondu programmas.

Atbalsts nodarbinātībai

Darba un privātās dzīves saskaņošana un jo īpaši bērnu aprūpes pakalpojumu attīstība ir obligāts priekšnosacījums, lai varētu īstenot mērķus, kuri noteikti Eiropas stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai, un tai ir veltīta īpaša vadlīnija[9]. Bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamība tieši ietekmē vecāku iespējas strādāt algotu darbu. Šie pakalpojumi ļauj vecākiem strādāt algotu darbu un saglabāt to, vienlaicīgi uzlabojot dzīves kvalitāti un novēršot šķēršļus laika brīvai organizēšanai. Eiropas Savienībā vairāk nekā 6 miljoni sieviešu (vecumā no 25 līdz 49 gadiem) apgalvo, ka viņas ir spiestas būt nenodarbinātas vai strādāt nepilnas slodzes darbu sakarā ar ģimenes pienākumiem[10]. Vairāk nekā ceturtdaļa šo sieviešu apgalvo, ka šīs situācijas pamatā ir bērnu aprūpes pakalpojumu trūkums vai šo pakalpojumu izmaksas. Rodot risinājumu šajā jautājumā, sieviešu nodarbinātības līmeni varētu palielināt vismaz par vienu procenta punktu.

Tomēr, lai gan atsevišķas dalībvalstis ir apņēmušās palielināt bērnu aprūpes pakalpojumu piedāvājumu, vairums dalībvalstu atpaliek Barselonas mērķu īstenošanā vai pat vispār nepiemin tos valstu reformu ziņojumos[11]. Attiecīgi Padome

---

7 ES Padomes dokuments 9317/1/07 REV 1.
8 COM(2007)244.
9 Nodarbinātības vadlīnija Nr. 18.
10 *Eurostat*, Darbaspēka apsekojums 2006. gadā.
11 Vienotais nodarbinātības ziņojums 2007.-2008. gadā, Padomes dokuments Nr. 7196/08.

dalībvalstīm ir nosūtījusi vairākus īpašus ieteikumus saskaņā ar Eiropas Nodarbinātības stratēģiju.

Atbalsts dzimumu līdztiesībai

Mājsaimniecības un ģimenes pienākumu nevienlīdzīgais sadalījums starp vīriešiem un sievietēm vēl joprojām ir aktuāls un liek sievietēm daudz biežāk nekā vīriešiem izmantot elastīgus darba organizācijas modeļus vai pat izstumj tās no darba tirgus. Lai gan šādu darba organizācijas modeļu izmantošana daļēji var atspoguļot personīgo izvēli, tā ietekmē sieviešu profesionālo attīstību, vēl joprojām pastāvošās atšķirības starp sieviešu un vīriešu darba samaksu, kā arī pensijas tiesību uzkrāšanu. Piemēram, aptuveni trešdaļa sieviešu strādā nepilnu slodzi, savukārt vīriešu vidū tie ir mazāk nekā viens vīrietis no desmit, un sieviešu nodarbinātības līmenis samazinās par 12,4 punktiem, ja to apgādībā ir bērni, kas jaunāki par 12 gadiem, savukārt vīriešiem šis rādītājs palielinās par 7,3 punktiem.

Tādēļ piekļuve kvalitatīviem bērnu aprūpes pakalpojumiem par pieņemamu cenu, kuri ir pielāgoti vecāku un bērnu dzīves ritmam, ir obligāts priekšnosacījums, lai atvieglotu sieviešu piekļuvi algotam darbam, kur viņas var pilnībā apliecināt savas spējas un ar kura palīdzību viņas var panākt ekonomisku neatkarību; šis jautājums dalībvalstīm ir jāatrisina.

Atbalsts sociālajai integrācijai un ģimenes projektu īstenošanai

Viena vai abu vecāku pilnīga iesaistīšanās pietiekami apmaksātā darbā arī ļauj izvairīties no strādājošo nabadzības un sekmē cīņu pret nabadzības risku, jo īpaši viena vecāka ģimenēs, kuras vidēji daudz biežāk nonāk šādā situācijā (32 %) salīdzinājumā ar visām mājsaimniecībām, kurās ir bērns (17 %)[12]. Nodrošinot piekļuvi bērnu aprūpes pakalpojumiem, iespējams arī uzlabot ļoti jaunu vecāku sociālo stāvokli.

Pašiem bērniem ģimenes labklājības uzlabošanās nozīmē iespēju cīnīties pret bērnu nabadzību, tajā pašā laikā nodrošinot bērniem uzraudzību, lai tie pirmos dzīves gadus varētu attīstīties stimulējošā un drošā vidē. Komisija paziņojumā par Efektivitāti un vienlīdzīgumu Eiropas izglītības un apmācības sistēmās[13] jau uzsvēra, ka ir nepieciešams ieguldīt pirmsskolas izglītībā, lai veidotu pamatu turpmākajam mācību procesam, novērstu izglītības pārtraukšanu, palielinātu rezultātu vienlīdzīgumu un vispārējo prasmju līmeni.

Visbeidzot, ņemot vērā demogrāfiskā pieauguma palēninināšanos Eiropā, bērnu aprūpes pakalpojumu nodrošināšana ir atbalsts ģimeņu projektu īstenošanai. Ir redzams, ka dalībvalstis, kurās dzimstības līmenis pašlaik ir visaugstākais, ir tās, kurās ir atvieglota darba un ģimenes dzīves saskaņošana vecākiem un kurās ir augstāks sieviešu nodarbinātības līmenis.

---

12 *Eurostat, EU-SILC* 2006.

13 COM(2006)481.

3. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS BARSELONAS MĒRĶU ĪSTENOŠANĀ

Komisija ir izveidojusi Barselonas mērķu īstenošanas pārraudzību, jo īpaši statistikas jomā. Šajā ziņojumā pirmoreiz sniegti saskaņoti un salīdzināmi dati par oficiālo bērnu agrīnās aprūpes sistēmu izmantošanu dalībvalstīs, ar kuru palīdzību iespējams raksturot situāciju Barselonas mērķu īstenošanas vidusposmā. Šie dati sniedz informāciju par to, kādā mērā vecāki izmanto pieejamos bērnu aprūpes pakalpojumus, nevis informāciju par katrā dalībvalstī pieejamo vietu skaitu, ko grūti salīdzināt Eiropas mērogā.

Dalībvalstu iespējas nodrošināt aprūpi pirmsskolas vecuma bērniem ir ļoti dažādas saskaņā ar pastāvošo sistēmu, dažādo pieeju un valsts prioritātēm saskaņošanas jomā. Tomēr atsevišķas problēmas bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamībā, izmaksās un kvalitātē ir kopīgas.

3.1. Pakalpojumu nodrošinājums un pieejamība

Barselonas mērķos ir noteiktas divas bērnu vecuma grupas, kuru vajadzības un nepieciešamie pakalpojumi ir ļoti atšķirīgi. Bērniem, kuri jaunāki par 3 gadiem, pieprasījums pārsvarā attiecas uz bērnudārziem un citiem bērnu aprūpes pakalpojumiem, kuri parasti ir maksas pakalpojumi un kuri ir garantēti tikai nedaudzās valstīs (FI, DK, SE). Turklāt, izvēloties aprūpes veidu (oficiālu vai nē), tiek ņemti vērā arī kultūras apsvērumi un ģimenes tradīcijas. Visbeidzot, pieprasījumu pēc bērnu aprūpes pakalpojumiem var ietekmēt grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma un bērna kopšanas atvaļinājuma nosacījumi (ilgums, finansiālie pabalsti, elastīgums), saskaņā ar kuriem vecāki izvēlas savus bērnus aprūpēt paši vai izvēlas izmantot bērnu aprūpes pakalpojumus, ņemot vērā ar šādu izvēli saistītos finansiālos un profesionālos apsvērumus.

Turpretim, pēc 3 gadu vecuma liela daļa bērnu uzsāk pirmsskolas izglītību; šī sistēma bieži vien ir subsidēta vai pat bezmaksas, papildinot vai nepapildinot to ar bērnu pēcskolas dienas centriem.

Barselonas mērķu īstenošana dalībvalstīs analizēta, pamatojoties uz rādītājiem par to, cik daudziem bērniem ir pieejami oficiāli aprūpes pakalpojumi (2006. gadā[14]). Tā ir informācija par to, kādā mērā vecāki izmanto pieejamos bērnu aprūpes pakalpojumus, nevis par pieejamo vietu skaitu katrā dalībvalstī. Turklāt ir jānodala izmantotās bērnu aprūpes iespējas, ņemot vērā bērnu aprūpes ilgumu (mazāk vai vairāk par 30 stundām nedēļā), jo no tā ir atkarīgas vecāku iespējas strādāt pilnu slodzi.

Attiecībā uz jaunāko vecuma grupu (0 līdz 3 gadi), šķiet, tikai piecas dalībvalstis (DK, NL, SE, BE, ES) ir pārsniegušas noteikto Barselonas mērķi nodrošināt aprūpes iespējas vismaz 33 % bērnu, savukārt piecas citas dalībvalstis (PT, UK, FR, LU, SI) ir ievērojami pietuvojušās šim mērķim. Lielākajā daļā pārējo dalībvalstu ir vēl ļoti daudz jāpaveic, lai nodrošinātu pietiekamu bērnu aprūpes pakalpojumu piedāvājumu. Septiņas dalībvalstis (FI, IT, CY, EE, DE, IE, LV) ir nodrošinājušas aprūpes iespējas 16–26 % bērnu, savukārt astoņās dalībvalstīs (EL, HU, MT, SK, LT, AT, CZ, PL) šīs

[14] Dati par Bulgāriju un Rumāniju būs pieejami tikai, sākot ar 2007. gadu.

aprūpes iespējas ir nodrošinātas tikai 10 % bērnu vai pat mazāk. Tomēr šie rādītāji par nodrošinātajām aprūpes iespējām attiecas uz visiem bērniem neatkarīgi no aprūpes stundu skaita nedēļā. Tādēļ šo pakalpojumu izmantošanas ilgums dažādās valstīs ievērojami atšķiras un daudzās valstīs ir īpaši nozīmīga daļa šādu struktūru, kuras darbojas tikai uz nepilnu slodzi[15]. Šajā ziņā ļoti labs piemērs ir Nīderlande un Apvienotā Karaliste, jo šajās valstīs bērni vecumā līdz trīs gadiem izmanto gandrīz tikai aprūpes pakalpojumus uz nepilnu slodzi.

Attiecībā uz bērniem **vecumā no trīs gadiem līdz obligātajam skolas vecumam** astoņas dalībvalstis (BE, DK, FR, DE, IE, SE, ES, IT) ir pārsniegušas Barselonas mērķi nodrošināt aprūpes iespējas vismaz 90 % bērnu[16], savukārt trīs dalībvalstis (UK, NL, CY) ir pietuvojušās šim mērķim. Septiņas dalībvalstis (EE, SI, HU, FI, PT, SK, AT) ir nodrošinājušas aprūpes iespējas ievērojamai daļai bērnu (70-85 %), tomēr vēl nav sasniegušas minēto mērķi. Turklāt šķiet, ka daudzās valstīs lielai daļai bērnu šajā vecuma grupā tiek nodrošināta tikai nepilna laika aprūpe. Tādējādi, ja ņem vērā aprūpes iespēju nodrošināšanu uz pilnu slodzi, vairāk nekā puse dalībvalstu ir nodrošinājušas aprūpes iespējas mazāk nekā 50 % bērnu un trešdaļa dalībvalstu – pat mazāk nekā 30 %. Taču šie skaitļi jāinterpretē, ņemot vērā valsts specifiku pirmsskolas izglītības organizācijā un to, vai ir vai nav pieejami bērnu pēcskolas dienas centri.

Tādēļ šķiet, ka lielākajā daļā dalībvalstu nav nodrošināti pietiekami oficiālie bērnu aprūpes pakalpojumi, kas savukārt ir šķērslis vecāku un jo īpaši sieviešu nodarbinātībai. Šajā jomā situāciju varētu uzlabot, gan atverot jaunas bērnu aprūpes struktūras, gan profesionalizējot neformālo bērnu aprūpi, piemēram, nosakot kvalitātes prasības bērnu aprūpei, nodarbinātības nosacījumus un darba samaksu, kā arī noteikumus par personāla apmācību. Turklāt bērnu aprūpes iespējas ir jāpiedāvā arī tiem vecākiem, kuriem ir netipisks darba laiks vai kuriem ir slimi bērni.

3.2. Izmaksas un finansējums

Jautājums par bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamību ir cieši saistīts ar izmaksām. Vecāki vietu bērnudārzā vai citās bērnu aprūpes struktūrās uzskata par pieejamu tikai tad, ja viņi to var atļauties finansiāli. Šis jautājums jāskata arī plašākā perspektīvā, kuras mērķis ir padarīt darbu ienesīgu, proti, bērnu aprūpes pakalpojumu izmaksām nevajadzētu būt šķērslim, lai atgrieztos darbā. Sociālās integrācijas nolūkos bērnu aprūpes pakalpojumi ir jānodrošina arī mājsaimniecībām, kurām ir mazāk iespēju.

Bērnu aprūpes pakalpojumu finansiālā pieejamība dažādās dalībvalstīs ievērojami atšķiras. Turklāt izmaksas var būt atšķirīgas arī vienā dalībvalstī, piemēram, atkarībā no tā, vai pakalpojumi ir privāti vai publiski un vai tiek ņemti vērā vecāku ienākumi.

Vecākiem ievērojamas izmaksas galvenokārt var radīt **visjaunāko (līdz 3 gadu vecumam) bērnu aprūpes pakalpojumi**. Šiem pakalpojumiem ir pieejams dažādu veidu valsts finansējums, sākot ar vispārēju piekļuvi, pamatojoties uz tiešu valsts finansējumu un vecāku iemaksām, kuru maksimālā summa noteikta saskaņā ar viņu ienākumiem, līdz pat iespējai atskaitīt bērnu aprūpes izmaksu summu no nodokļiem

---

15 Mazāk nekā 30 stundas nedēļā.

16 Ņemot vērā visus bērnus, kuriem aprūpe ir nodrošināta vismaz vienu stundu nedēļā.

vai piešķirt "vaučerus". Vaučeru gadījumā uzsvars tiek likts uz aprūpes veida brīvu izvēli un nozīmīga vieta ir privātajam sektoram. Vairumā dalībvalstu šie dažādie modeļi pastāv līdzās. Tādējādi vienlaicīgi ir pieejami dažādi bērnu aprūpes pakalpojumi par atšķirīgām cenām. Papildus šīm sistēmas atšķirībām bērnu aprūpes pakalpojumu tīrās izmaksas (faktiskā cena, no kuras atskaitītas dažādās subsīdijas) ģimenēm ievērojami atšķiras (no 5 % līdz vairāk nekā 30 %). Dažās dalībvalstīs, lai gan vecāku ienākumi tiek ņemti vērā, bērnu aprūpes pakalpojumu izmaksas mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem rada ievērojami lielāku slogu nekā citu mājsaimniecību budžetā. Turklāt arvien pastiprinās līdzsvara trūkums starp bērnudārza vietām par pieņemamu cenu, ko piedāvā publiskais sektors, bet kuras ir grūti pieejamas (piemēram, jāgaida garā rindā), no vienas puses, un plašām iespējām bērnu privātajā aprūpē, kuras ir grūti pieejamas no finansiālā viedokļa.

Attiecībā uz **bērniem vecumā no trīs gadiem līdz obligātajam skolas vecumam** lielākajā daļā dalībvalstu tiem ir iespējas vismaz divus gadus apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādes, kuras finansē no valsts līdzekļiem un bieži vien bez vecāku finansiālas līdzdalības.

Kopumā pēdējo gadu laikā vairumā dalībvalstu IKP daļa, ko valsts tērē pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes pakalpojumiem, ir palielinājusies. Tomēr šī daļa joprojām ir ļoti neviendabīga visā ES, un tā ir krietni zemāka par līmeni, kāds ir sasniegts Ziemeļvalstīs. Tas jo īpaši attiecas uz bērnu līdz 3 gadu vecumam aprūpes izmaksām pretstatā pirmsskolas struktūru izmaksām bērniem pēc 3 gadu vecuma.

Jāsecina, ka bērnu aprūpes pakalpojumu izmaksas galvenokārt bērniem, kuri jaunāki par 3 gadiem, vairāk nekā pusē dalībvalstu ir ievērojams šķērslis, kas traucē vecākiem izmantot šos pakalpojumus. Turklāt tas ir viens no elementiem, ko piemin sievietes, kuru dalība darba tirgū ir ierobežota (strādā nepilnas slodzes darbu vajadzības spiestas vai nestrādā vispār) bērnu aprūpes pakalpojumu trūkuma dēļ[17].

3.3. Kvalitāte un darba apstākļi

Bērnu aprūpes pakalpojumu kvalitāte vecākiem ir galvenais apsvērums, izvēloties izmantot šos pakalpojumus. Tā aptver dažādus elementus, piemēram, piedāvāto pakalpojumu veidu, kvalitātes prasības, darbinieku skaitu un to izglītību. Nodrošināt obligāto kvalitātes prasību izpildi visiem nozīmē arī nodrošināt iespēju vienlīdzību gan bērniem, gan vecākiem. Komisija jau ir uzsvērusi nepieciešamību veicināt vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu, tostarp agrīnās bērnu aprūpes pakalpojumu kvalitāti, proti, izstrādājot brīvprātīgus kvalitātes standartus[18].

Atsevišķas dalībvalstis (pārsvarā tās, kuras jau ir sasniegušas noteiktu kvantitatīvo līmeni) ir pievērsušās bērnu aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, īpašu uzmanību pievēršot personāla apmācībai. Nepieciešamība uzlabot šo aspektu ir atzīta Kopienas līmenī[19]. Taču pastāv ievērojama atšķirība starp bērnu aprūpes pakalpojumiem (drīzāk jaunākajiem bērniem) un pirmsskolas izglītību (bērniem, kuriem ir trīs gadi un vairāk), izņemot tās valstis, kurās ir izveidots integrēts pakalpojums, kas aptver periodu no agras bērnības līdz skolas vecumam. Tas ietekmē

---

17 Darbaspēka apsekojums 2005. gadā saistībā ar darba un ģimenes dzīves saskaņošanu.
18 COM(2007)725.
19 Skatīt Padomes dokumentus 14136/07 un 6706/07.

gan to, kā bērnu aprūpe tiek plānota, gan darbiniekiem pieprasīto izglītības līmeni un viņu vidējo algu, kas ievērojami atšķiras ne tikai dažādās valstīs, bet pat vienas valsts dažāda veida aprūpes struktūrās.

Tādējādi mazu bērnu aprūpei pieprasītais izglītības līmenis pārsvarā atbilst profesionālās vidusskolas līmenim vai pat augstākās izglītības diplomam. Tomēr faktiskais izglītības līmenis ir ļoti atkarīgs no bērnu aprūpes struktūras veida, un atsevišķiem individuālajiem mazbērnu kopējiem nav speciālas izglītības šajā jomā. Turpretim pirmsskolas izglītības iestādēs strādājošajiem vairākumā gadījumu tāpat kā skolotājiem ir augstākās izglītības diploms.

Pēdējo gadu laikā ES saistībā ar lielo pieprasījumu ir ievērojami pieaudzis darbavietu skaits mazo bērnu aprūpes pakalpojumu nozarē. Tomēr atsevišķos gadījumos darba nosacījumi (jo īpaši nepilnas slodzes darbs vai netipiski līgumi) nepiesaista darbiniekus šajā nozarē, kurā trūkst kvalificēta darbaspēka un kurā ļoti bieži mainās darbinieki[20]. Turklāt šī ir viena no profesijām, kurā ir nodarbinātas visvairāk sievietes (vīriešu daļa lielākajā daļā dalībvalstu ir mazāka par 5 %), un tas var būt šķērslis nozares nozīmības paaugstināšanai un jo īpaši cīņai pret dzimumu stereotipiem.

Vēl viens elements, kas liecina par bērnu aprūpes pakalpojumu kvalitāti, ir pieaugušo un bērnu skaita attiecība, kas dalībvalstīs ir ļoti dažāda: jaunāko bērnu grupā viens pieaugušais var aprūpēt no 3 līdz 7 bērniem, savukārt vecāko bērnu grupā viens pieaugušais aprūpē 6 līdz 19 bērnus. Starp dalībvalstīm pastāv arī lielas atšķirības tajā, vai noteiktā attiecība ir saistoša un kā tā tiek īstenota praksē.

Attiecībā uz citām kvalitātes prasībām valsts pārsvarā veic nozīmīgu regulēšanas un uzraudzības darbu, lai gan mūsdienās šos uzdevumus arvien vairāk nodod decentralizētām struktūrām. Jāatzīmē arī, ka pastāv tendence arvien vairāk dažādot bērnu aprūpes veidus, jo īpaši privātos bērnudārzos vai mājas aprūpē, kas paplašina izvēles iespējas vecākiem, tomēr neatvieglo bērniem nodrošinātās aprūpes kvalitātes kontroles procedūras.

Lai uzlabotu kvalitāti, ir jāievēro stingri standarti, ko nodrošina ar kontroles pasākumiem, ir jānodrošina obligāts sagatavotības līmenis visiem nozares darbiniekiem, jāuzlabo darba apstākļi un jāpiedāvā tālākizglītības iespējas, kā arī jāpaaugstina šīs profesijas vērtība, jo īpaši, paaugstinot darbinieku algas.

4. UZDEVUMI UN NĀKOTNES PERSPEKTĪVAS

Sešus gadus pēc Barselonas mērķu pieņemšanas, tuvojoties 2010. gadā noteiktajam termiņam, šķiet, ka lielākā daļa dalībvalstu šos mērķus iespējams nesasniegs. Lai gan ir panākta attīstība, ir vēl daudz darāmā, lai sasniegtu apmierinošu bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamības līmeni, jo īpaši bērniem līdz trīs gadu vecumam.

Turklāt bērnu aprūpes pakalpojumu cena ne vienmēr ir pieņemama, un aprūpes struktūru darba laiks ne vienmēr ir savienojams ar pilnas slodzes algotu darbu vai netipisku darba laiku, kas traucē pilnībā izmantot vecāku un jo īpaši sieviešu ražīguma potenciālu.

---

20 *EFILWC, The childcare services sector – what future?, 2006.*

Visbeidzot, ir jāpievēršas bērnu aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, tostarp izglītojot nozares profesionāļus un paaugstinot viņu darba vērtību.

Komisijai nav tiešu pilnvaru bērnu aprūpes pakalpojumu jomā, bet tā turpinās regulāri uzraudzīt Barselonas mērķu īstenošanu saskaņā ar stratēģiju izaugsmei un nodarbinātībai, sniedzot atbalstu salīdzināmu, savlaicīgi pieejamu un kvalitatīvu statistikas datu veidā un vajadzības gadījumā sniedzot konkrētus ieteikumus atsevišķām dalībvalstīm. Turklāt bērnu aprūpes pakalpojumu attīstību un to ietekmi uz dzimumu līdztiesību analizēs ikgadējā ziņojumā par dzimumu līdztiesību, ko Komisija ik gadu iesniedz pavasara Eiropadomei.

Turklāt Komisija veicinās valstu pieredzes apmaiņu par bērnu aprūpes pakalpojumiem, jo īpaši pamatojoties uz 2008. gadā uzsākto programmu labas prakses apmaiņai dzimumu līdztiesības jautājumos, izmantojot pieredzes apmaiņu Eiropas ģimeņu alianses ietvaros un Augsta līmeņa grupu par dzimumu līdztiesību struktūrfondu izmantošanā. Komisija arī stimulēs pētījumus par darba apstākļiem un profesiju vērtības paaugstināšanu pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes pakalpojumu nozarē.

Tomēr vislielākā nozīme ir valstu vai pat reģionālā un vietējā mēroga pasākumiem. Visām iesaistītajām pusēm un jo īpaši valsts un pašvaldību iestādēm un sociālajiem partneriem vajadzēs mobilizēties, lai izveidotu kvalitatīvus un pieejamus agrīnās bērnu aprūpes pakalpojumus par pieņemamu cenu. Tādēļ ir būtiski, lai struktūrfondu un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai piedāvātās līdzfinansējuma iespējas būtu pilnībā izmantotas pasākumiem, kuru mērķis ir atvieglot darba un ģimenes dzīves saskaņošanu un izveidot labākus bērnu aprūpes pakalpojumus. Komisija atzinīgi novērtē Eiropas sociālo partneru iesaistīšanos un aktīvo sadarbību Barselonas mērķu īstenošanā.

Šis ziņojums liecina par Komisijas apņemšanos savu pilnvaru robežās atbalstīt Barselonas mērķu īstenošanu un attīstīt kvalitatīvus un pieejamus bērnu aprūpes pakalpojumus par pieņemamu cenu ar mērķi novērst šķēršļus vecāku nodarbinātībai, veicināt sociālo integrāciju un sekmēt dzimumu līdztiesību.